

Eesti keele arengukava 2021–2035

lisad

Lisa 1. Praeguse olukorra kirjeldus ja arenguvajadused

Eesti keele staatus ja maine

Keele uurimine ja taristu

Õpe

2

Lisa 2. Arengukavaga seotud strateegilised dokumendid

Seosed olulisemate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste poliitikate ning teiste valdkondade arengukavadega

Riiklikud strateegilised lähtekohad

6

Lisa 3. Mõõdikute metoodika ja allikad

9

Lisa 4. Eesti keele arengukava 2021 - 2035 panus ÜRO säästva arengu eesmärkidesse

12

Lisa 1. Praeguse olukorra kirjeldus ja arenguvajadused

Järgnevas on kirjeldatud Eesti keelevaldkonna hetkeolukorda ja käsitletud peamisi arenguvajadusi kolmel kesksel teemal, milleks on 1) eesti keele staatus ja maine, 2) keele uurimine ja taristu ning 3) õpe. Keelevaldkonna olukorra ja arenguvajaduste käsitlemisel on tuginetud aastatel 2017–2019 avaldatud uurimustes, analüüsid ja aruannetes esitatud hinnangutele, järeldustele ja soovitudele. Muu hulgas on toetutud kehtiva eesti keele arengukava seire tulemustele¹, Haridus- ja Teadusministeeriumi tellitud keeleseisundi uuringule², Riigikontrolli aruandele³, hariduse keelsuse⁴, keelehoiakute⁵, võõrkeelte oskuse ja tööturu seoste⁶ jt uuringutele, samuti akadeemiliste keeleuurijate ning Eesti Keele Instituudi, Keeleinspeksiooni ja Emakeele Seltsi tähelepanekutele. Siinses osas kajastub ka teiste ministeeriumide ja valitsusasutustega kaasamiseminaridel arutatu.

Eesti keele staatus ja maine

Edusammud

- Eesti keel on põhiseaduse kaitse all olev riigikeel.
- Eesti keel on tugev, arendatud, rikas ja mitmekülgne.
- Eesti keel on elav kultuuri- ja teadusloome keel.
- Eesti keel on õppekeel kõigil haridustasemetel.
- Eesti keel on Euroopa Liidu ametlik keel.
- Eesti keelevaldkonna arengueesmärgid ja tegevussuunad on kokku lepitud riigi strateegilises planeerimises.
- Eesti keele kestlikkuse küsimused on aktuaalsed poliitilistes aruteludes ja ajakirjanduses.
- Eesti täiskasvanud ja noored paistavad teiste riikide seas positiivselt silma hea funktsionaalselugemisoskuse poolest.
- Muu emakeelega Eesti elanikud kasutavad omavahel suhtlemiseks üha enam eesti keelt.
- Eesti tugevus on järjepidev ajaloolis-kultuuriline mitmekesisus, sealhulgas eesti keele piirkondlike erikujude olemasolu.
- Eesti keele piirkondlike erikujude kasutusala on laienenud, mh avalikku ruumi ja digikeskkondadesse.
- Isiku- ja kohanimed on reguleeritud vastavate seadustega.
- Levitatakse selge keele põhimõtteid.
- Välismaal elavatele lastele on loodud võimalused eesti keelt ja eesti keeles õppida, mis lihtsustab perede tagasipöördumist ja haridustee jätkamist Eestis eestikeelses keskkonnas.
- Eesti keelt õpetatakse välismaa ülikoolides.

Kitsaskohad

- On valdkondi (IT, teadus, kõrgharidus), kus eesti keele kasutamine on viimase kümne aasta jooksul rahvusvahelistumise tõttu vähenenud.
- Mõnes piirkonnas on avalik ruum, eelkõige turistidele suunatud kohad ja teenindus, muutunud võõrkeelseks.
- Infoühiskonna teenuste osutamisel ei ole tagatud eestikeelne teave.
- Eesti keele kasutamisele teeninduses on tekkinud surve seoses välistööjõu kasvuga: teenindusasutused võtavad tööle inimesi, kelle eesti keele oskus on ebapiisav, puuduvad olukorra seire ja tugisüsteem, mis aitaksid tööandjaid keeleõppe korraldamisel.
- Osas Eesti piirkondades ei ole kõigil soovijatel võimalik saada kvaliteetset eestikeelset haridust.

1 „Eesti keele arengukava 2011–2017“ elluviimise vahearuanne (2018). [link](#)

2 Uuring „Eesti keeleseisund“ (2017). [link](#)

3 Riigikontrolli aruanne „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ (2019). [link](#)

4 Õppekeel Eesti kõrgkoolides EHISe andmetel (2018). [link](#)

5 Keelehoiakute uuring (2017). [link](#)

6 Uuring „Võõrkeelte oskuse roll tööturul“ (2017). [link](#)

- Muu ema- või kodukeelega elanikkonna hulgas pole eesti keele oskusviimase kümne aasta jooksul märkimisväärselt tõusnud.
- Eesti keele murrete ja piirkondlike erikujude põlvkondadevaheline keeleülekanne on vähenenud.
- Keelevaldkond on liigselt politiseeritud ja see takistab keelealaste õigusaktide muutmist.
- Riigi strateegilised arengukavad ei taga oma eesmärkides ja tegevustes eesti keele kestlikkust.
- Selge keele põhimõtted ei ole kõikjal ametisuhtluses juurdunud. Leidub avaliku sektori tekste, mis on keeleteoimetamata.
- Sõnastamata on keelekasutuse hea tava.
- Ärinimekorraldus on puudulik.
- Eestlased ei teadvusta enda suurt mõju eesti keele ja kultuuri säilimisele ja arengule oma igapäevaste, sh hariduse ja tööeluga seotud keelevalikute kaudu.

Keele uurimine ja taristu

Siin vaatleme keeleteadust ning keeletaristut, mille all mõistame keelekorraldust ja -hoolet, oskuskeelt, sõnavara- ja terminitööd ning keeletehnoloogiat.

Edusammud

- Keele jätkusuutlikkuse üks alus – eesti keeletehnoloogia – on heas seisus ning peab sammu ühiskonna ja muutuva maailma vajadustega.
- Eesti keeleteadus ja eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel – Tartu Ülikooli keeleteadus on maailma 250 parima seas.
- Eesti keele uurimises on suurenenud andmepõhisus, keeletehnoloogia ning digitaalsete keeleressursside kasutamine ja loomine.
- Eesti keel on valmivas tervikkäsitluste sarjas ja eesti keele grammatikas põhjalikult kirjeldatud.
- Eesti kirjakeelel on kehtestatud keelenorm, mis aitab tagada ametliku keelekasutuse ühtlust ja selgust.
- Eesti keelekorraldus (sh nimekorraldus) ja -hoolet on olemuselt kirjeldav, soovitatav ja nõuandev. See annab inimestele võimaluse oma keelekasutust teadlikult korrastada ja rikastada.
- Keelekorraldus- ja -hooldevahendid on veebikeskkonnas kättesaadavad.
- Sõnastikud ja keeleressursid on veebis avalikult tasuta kättesaadavad ja suure kasutajaskonnaga.
- Tänapäevane omakeelne oskussõnavara on olemas igal elu- ja teadusalal. See on erakordselt tähtis eesti teadus- ja oskuskeele arendamiseks ja püsimiseks.
- Tööd oma valdkonna eestikeelsete terminitega tehakse mitmes ministeeriumis ja nende hallatavates valdkondades, k.a veebipõhises suhtluses, teaduspublikatsioonide avaldamisel ja eestikeelse e-riigi toimimisel.
- On loodud terminihalduskeskkond, mis hõlbustab professionaalset terminitööd, sh terminoloogide, ekspertide ja terminikomisjonide koostööd.

Kitsaskohad

- Leidub keeletehnoloogia alamvaldkondi, mida pole piisavalt arendatud, nagu loomuliku keele liidesed, automaatne keelekorrekatuur, info eraldamine tekstist.
- Olemasolevaid keeletehnoloogia tööriistu ja rakendusi ning keelehooldevahendeid ei levitata ega kasutata piisavalt.
- Rakenduste väljatöötamist ja kasutuselevõttu raskendab potentsiaalsete tarbijate vähesus.
- Lahendust pole leitud andmekaitse ja avaandmete kasutamise seotud küsimustele.
- Eesti keele uurimise ja teadusliku kirjeldamise puhul on probleemiks digitaalsete ressursside ja keeletehnoloogia vähenenud kasutamine ning uurimistulemuste piiratud rakendamine (nt keeleõppes).
- Eesti keele õpetamise aluseks on vähe (keele)teaduslikke uurimusi.
- Keeletehnoloogia ja terminoloogia arendamisel ning sõnaraamatute koostamisel on probleemiks korrupte ebaühtlane kvaliteet, vähesus või puudumine.
- Omakeelse oskussõnavara arengut ohustab osa valdkondade ingliskeelestumine ning keskse ja koordineeritud terminiarenduse puudumine.
- Senine koostöö eriala-, tõlke- ja keeletespetsialistide vahel on puudulik.
- Viipekeele arendus, sh viipekeele tõlkide järelkasv ei ole tagatud.

Keeleõppe teemade hulka kuuluvad eesti keele kui emakeele õpe, eesti keele kui teise keele või võõrkeele õpe, eesti keele õpe välismaal ja võõrkeelte õpe Eestis.

Edusammud

- Eesti õpilaste eesti keele oskus vastab mõõdetud aspektides – funktsionaalses lugemisoskuses – tänapäeva ühiskonna nõuetele, nagu näitavad PISA ja eesti keele riigieksami tulemused.
- Täiskasvanutele loovad sihtgrupipõhiselt riigikeeleõppe võimalusi mitmed ministeeriumid, kus keeleõpe on osa tegevustest, mille abil soovitakse saavutada valdkonnas püsitatud laiemaid eesmärke.
- Eesti keele õpetamiseks on aastate vältel välja antud hulgaliselt õppevara.
- Loodud on eesti keele e-õpikeskkondi, nt Keeletee, mille abil õpib nii vene kui ka inglise keele baasil eesti keelt rohkem kui 60 000 inimest.
- Loodud on eesti keele maju, kus pakutakse mitmekesiseid võimalusi suhelda eesti keeles ning saada paremat aimu Eesti kultuuri- ja komberuumist.
- Välismaal elavad lapsed saavad eesti keelt õppida mh Eesti õppekava järgiva Üleilmakooli programmi ja õpetajate toetusel.
- Eesti keelt õpetatakse (osalt Eesti riigi toel) enam kui kolmekümnes välisülikoolis ja seda õpib pidevalt umbes tuhat üliõpilast.
- Mitmekeelsus on Eesti tööturul väärtustatud.
- Eesti elanikud väärtustavad lisaks inglise keelele ka teiste keelte õppimist.
- Rahvusvahelises võrdluses on Eesti õpilastele loodud head võimalused võõrkeelte õppimiseks: riikliku õppekava järgi õpitakse vähemalt kahte võõrkeelt.
- Eesti keeleõppes lähtutakse Euroopa Nõukogu ühtsetest keeleoskustasemetest ja Euroopa keeleõppe raamdokumendi põhimõtetest.
- Eesti rahvusvähemustele on loodud võimalused oma emakeele hoidmiseks.

Kitsaskohad

- Keeleõpetajaid ei ole piisavalt, sh napib eesti keele ja kirjanduse õpetajaid ning eesti keele kui teise keele õpetajaid.
- Ei ole levinud arusaam, et iga aineõpetaja peaks erialaste teadmiste ja erialasõnavara õpetamise kõrval tähelepanu pöörama ka õppijate keelelise väljendusoskuse arendamisele.
- E-õppevara eesti keele kui emakeele ja teise keele õpetamiseks napib, olemasolevaid keeleressursse ei kasutata eesti keele õppevara loomisel piisavalt.
- Viimastel aastatel on mitmed õpetuskohad maailmas otsustanud vähendada toetust väiksema kõnelejaskonnaga keelte õpetamisele, mis on mõnes kõrgkoolis kaasa toonud eesti keele õppe vähenemise või lõpetamise.
- Lastele ja noortele suunatud keeleõppe puhul on välismaal probleemiks, et pühapäevakoolides, ringides ja seltsides viivad õpet sageli läbi õpetajahariduseta inimesed, kes vajavad keeleõppe metoodika, keeleteadmiste arendamise, keelehooldevahendite kasutamise ja teisi koolitusi.
- Inglisekeelsed õppekavad kõrgkoolides ei sisalda piisavalt eesti keele ja kultuuri õppe kursusi.
- Eesti keele täienduskoolituste võimalusi kasutatakse avalikus sektoris liiga vähe.
- Eesti keele kui teise keele riigieksami tulemuse põhjal saab väita, et eesti keelt oskavate eesti keelest erineva emakeelega õppijate hulk pole oluliselt kasvanud.
- Eesti keele kui teise keele õpe põhikoolis ei ole piisavalt tulemuslik ja see ei võimalda kooli lõpetajatel sujuvalt haridusteed jätkata ega tööle minna.
- Muu emakeelega kutseõppurite eesti keele oskus ei vasta tööturu vajadustele. Piisaval tasemel pole ka kutsehariduse lõpetanute võõrkeeleoskus.
- Vene õppekeelega koolides on probleemiks õpetajate kasiin eesti keele oskus, keeleõppemetoodika vähene valdamine ja ebasoodsad hoiakud eesti keele õppimise suhtes.

- Eesti keelt võõrkeelena õpetavad õpetajad ei osale piisaval määral võõrkeeleõpetajate täienduskoolituses, neile puuduvad ka eraldi täienduskoolitused.
- Eesti keele kui teise keele õpetamise metoodikas napib rakendusuringuid ning ei kasutata piisavalt tänapäevaseid õpimeetodeid.
- Täiskasvanute eesti keele kui teise keele õppe korraldamisel pole selget sisulist juhti, valdkonna arengu eest vastutajat ega süsteemset keeleõppetegevuste koordineerimist asjaomaste riigiasutuste vahel.
- Suur hulk täiskasvanuid ei ole hoolimata eesti keele kursuste läbimisest suutelised või motiveeritud riigikeele tasemeeksami nõutud tasemel sooritama, sest puudub võimalus eesti keelt praktiseerida, õpetamismeetodid ei toeta suhtlemisoskuse arengut piisavalt ja vajadus tasuta keeleõppe järele on pakutavast suurem.
- Täiskasvanud õppijate jaoks ei ole sidusat eesti keele õppe süsteemi, et sujuvalt ühelt tasemelt järgmisele siirduda.
- Täiskasvanutele suunatud keeleõppe (täienduskoolituse) kvaliteediga on probleeme. Palju on erakoolitajaid, koolituse kvaliteet on ebaühtlane ja koolitajate kvalifikatsioon (tihtipeale ka eesti keele oskus) on ebapiisav.
- Eestis ei täideta Euroopa Liidu soovituslikku eesmärki osata lisaks emakeelele veel kahte võõrkeelt, st ligi poolte täiskasvanute võõrkeel oskus piirdub ühe keelega.
- Kohustuslik võõrkeeleõpe algab liiga hilja või pole küllalt intensiivne, eriti teiste keelte puhul peale inglise keele, ning seepärast on keeruline omandada kaht võõrkeelt heal tasemel.
- Enamik õpilasi õpib põhikoolis võõrkeelena inglise ja vene keelt, sest koolidel pole kohustust ega võimalust pakkuda laia võõrkeelte valikut. Piiratud võõrkeelte valik põhikoolis ja gümnaasiumis ning kehval tasemel õpe pidurdab erinevate keelte heal tasemel oskajate koolitamist ning see kahjustab Eesti keelelist võimekust.
- Muu emakeelega laste jaoks pole tugiteenused koolis piisavalt kättesaadavad.
- Rahvusvähemustele pole alati tagatud võimalus õppida koolis oma emakeelt. Paljude keelte puhul puuduvad nii õpetajad kui ka õppematerjalid.

Lisa 2. Arengukavaga seotud strateegilised dokumendid

Siinses lisas on esile toodud arengukava väljatöötamise ja elluviimise jaoks olulised rahvusvahelised ja riiklikud dokumendid ning nendes esitatud seisukohad. Arengukava koostamisel on aluseks võetud järgmised dokumendid:

1. Eesti keele arengukava 2011–2017 (2020) ja selle vahearuanded;
2. Eesti keelepoliitika põhialused (eelnõu, 10.6.2019);
3. Eesti keelevaldkonna arengukava 2018–2027. Keel loob väärtust (eelnõu, 2018);
4. aruanne „Eesti keeleseisund“ (HTM, 2017);
5. „Õppekeel Eesti kõrgkoolides EHISe andmetel“ (2018);
6. ettepanek Vabariigi Valitsusele eesti keele elujõu, arengu ja õppe tugevdamiseks (Riigikogu otsus, 22.10.2019);
7. Haridus- ja Teadusministeeriumi uuringud keelehoiakute, võõrkeelte oskuse kohta töajuturul jms aastatest 2017–2019;
8. Riigikontrolli audit „Täiskasvanute eesti keele õppe korraldus ja riiklik rahastamine“ (2019);
9. analüüs „Riigiasutustes selge keele kasutust takistavate ja soodustavate tegurite väljaselgitamine“ (2019);
10. lõimumise uuringud (nt Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring, rakenduslik keeleuuring jt);
11. Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteedid 2020–2021.

Seosed olulisemate Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste poliitikate ning teiste valdkondade arengukavadega

1. **Euroopa sotsiaalõiguste samba eesmärgid⁷**, mille kohaselt hoolimata soost, rassilisest või etnilisest päritolust, usutunnistusest või veendumustest, puudest, vanusest või seksuaalsest sättumusest on igaühel õigus võrdsele kohtlemisele ja võrdsetele võimalustele seoses tööhõive, sotsiaalkaitse, hariduse ning juurdepääsuga kaupadele ja teenustele. Eesti keele arengukavaga suurendatakse alaesindatud rühmade võrdseid võimalusi. Riigikeele valdamine toetab võrdseid võimalusi (nt tööhõives);
2. **ÜRO säästva arengu eesmärgid⁸ ja strategia „Säästev Eesti 21“ eesmärgid**, mis rõhutavad Eesti kultuuriruumi elujõulisust, inimese heaolu kasvu ja sotsiaalselt sidusat ühiskonda, ning **vaimse kultuuripärandi kaitse konventsioon**, kus rõhutatakse keele seost kultuuripärandiga. Arengukava täidab ÜRO säästva arengu eesmärki tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused. Eesti keele arengukava täpsem panus ÜRO säästva arengu eesmärkidesse on esitatud lisas 4. Arengukava arvestab oma sihtide saavutamisel **Eesti Euroopa Liidu poliitika** võimalustega, nt keeletehnoloogia arengu ja eesti keele teise keelena õpetamise alal;
3. **Euroopa Liidu ühtne visioon Euroopa haridusruumist**, mille raames edendatakse liikmesriikidevahelist koostööd ja parimate tavade vahetamist, et edendada haridus- ja koolitussüsteemis kaasavat, elukestvat ja innovatsioonil põhinevat õpet ning toetada takistusteta liikumist eri haridustasemetel ja -vormides. Arengukava arvestab ka **teiste Euroopa Liidu dokumentidega**, sh Euroopa Liidu Nõukogu soovitustega (võtmepädevuste kohta elukestvas õppes⁹; tervikliku keeleõppekäsituse kohta¹⁰; oskuste täiendamise meetmete kohta¹¹, elukestva õppe Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku kohta¹²); Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsusega oskuste ja kvalifikatsioonidega seotud paremate teenuste pakkumise ühise raamistiku (Europass) kohta¹³; Euroopa Komisjoni teatisega „Euroopa uus oskuste tegevuskava“¹⁴;
4. Euroopa Nõukogu dokument „**Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine**“: Euroopa keeleõppe raamdokument pakub ühtse aluse keeleõppe planeerimiseks ning õppe tulemuste hindamiseks. Eestis on keeleõppe ja -oskuse mõõtmine seotud raamdokumendi tasemekirjeldustega (nt riiklikes õppekavades).

7 Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet. [link](#)

8 Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [link](#)

9 Euroopa Liidu Nõukogu soovitus võtmepädevuste kohta (2018). [link](#)

10 Euroopa Liidu Nõukogu soovitus tervikliku keeleõppekäsituse kohta (2019). [link](#)

11 Euroopa Liidu Nõukogu soovitus oskuste täiendamise meetmete kohta (2016). [link](#)

12 Euroopa Nõukogu soovitus elukestva õppe Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku kohta (2017). [link](#)

13 Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsus oskuste ja kvalifikatsioonidega seotud paremate teenuste pakkumise ühise raamistiku (Europass) kohta (2018). [link](#)

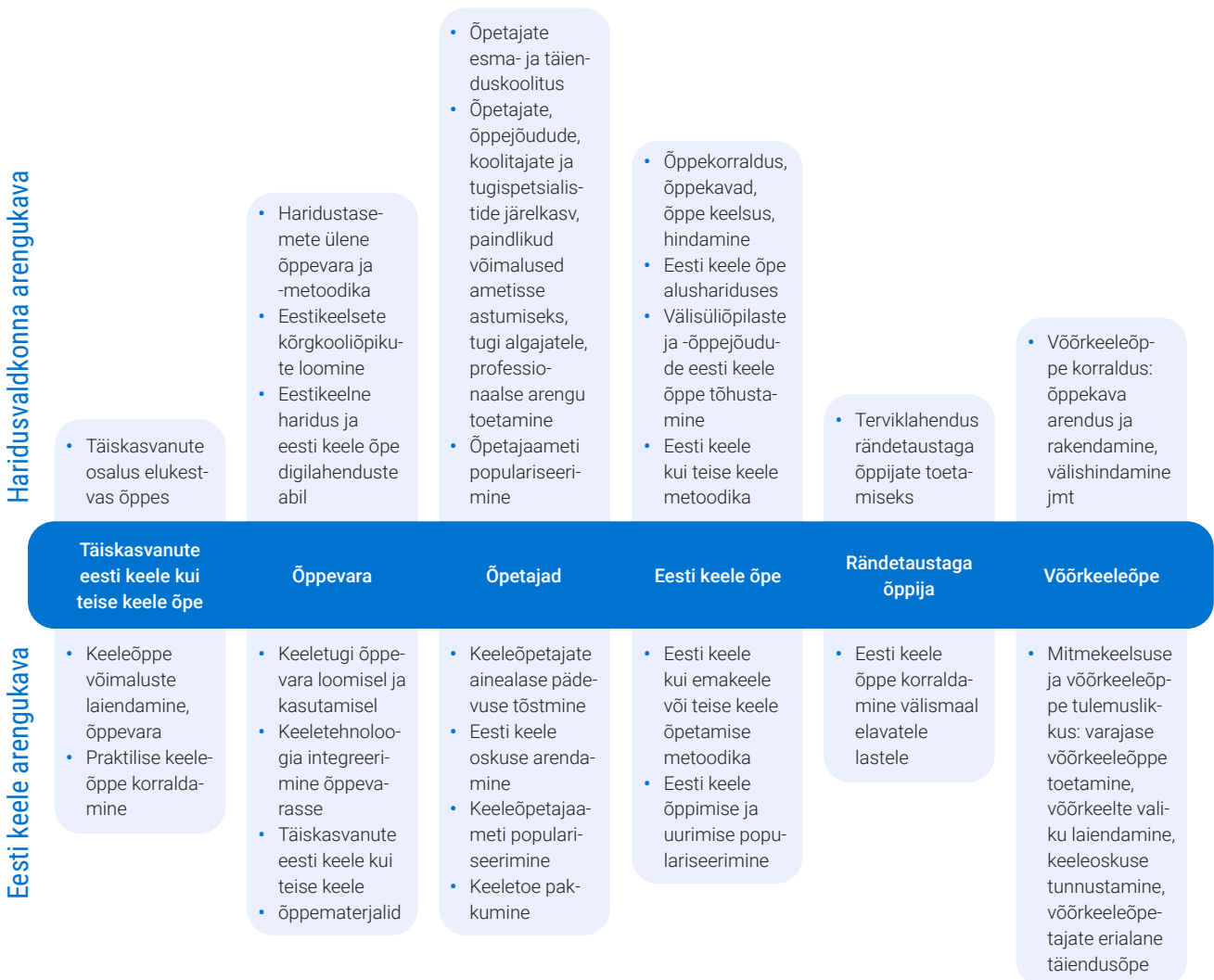
14 Euroopa Komisjoni teatis „Euroopa uus oskuste tegevuskava“ (2016). [link](#)

Riiklikud strateegilised lähtekohad

Pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ on keskseim riiklik strateegiadokument, millest lähtub ka keele arengukava. „Eesti 2035“ määratleb Eesti olulisemad valdkondi siduvad arenguvajadused ning seab Eesti pikaajalised strateegilised sihid, mille järgi keele arengukava paneb paika Eesti keelepoliitikas vajalikud muutused ja suunad aastateks 2021–2035.

Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035. Keele arengukava on seotud haridusvaldkonna arengukava strateegiliste eesmärkidega, mis käsitlevad eestikeelset haridust, keeleõpet, kõrgharidus- ja teaduskeelt ning võõrkeeleõpet (vt joonis 1). Keeleteemadest käsitleb haridusvaldkonna arengukava eestikeelse ja eesti keele õppe arendamist ning võõrkeelte õpet koolis ning keele arengukava tegeleb Eesti keelepoliitikaga tervikuna (sh põhiseaduses ja keeleseaduses sätestatu). Arengukavadel on kokkupuutepunkte mitmes tegevussuunas, eelkõige haridusvaldkonna arengukava strateegilise eesmärgi 2 tegevussuunas, mille eesmärk on toetada ühise kultuuri- ja väärtusruumi kujunemist, tagada kvaliteetne eestikeelne ja eesti keele õpe ning soodustada võõrkeelte õppimist.

Joonis 1. Eesti keele arengukava ja haridusvaldkonna arengukava ühised teemad

Eesti teaduse, arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2035. Keele arengukava ja teaduse arengukava seovad kõrgharidus- ja teaduskeele, sh eesti oskussõnavara arendamise ja kasutamise ning keeleteaduse küsimused. Mõlema arengukava kokkupuutepunktid on esiteks sihtides, mis sõnastavad eestikeelse kõrghariduse ja teaduskeele arendamise tähtsuse, ja teiseks sihtides, mis sõnastavad eesti keele ja kultuuri kõrgtasemel uurimise ning ajakohaste keeletehnoloogiliste lahenduste väljatöötamise.

Kultuuripoliitika põhialused aastani 2030 (koostamisel). Ühine teema on eestikeelse kultuuriruumi tugevdamine, sh eestikeelsete tekstide loomise ja kättesaadavusega seotud küsimused, mäluasutuste keelelised tegevused, elukestev õpe, piirkondlike (sh keeleliste) kultuuriliste eripäradega arvestamine ja dialoog teiste kultuuridega. Kultuuripoliitika prioriteedid on ka toimiv eestikeelne kultuurikommunikatsioon eri meediumide vahendusel ning rahvuskaaslastega keele- ja kultuurisidemete hoidmine.

Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava aastani 2030 (koostamisel). Keele arengukava keeleõppe sihid toetavad lõimumispoliitikat. Kokkupuutepunktid ja ühisosa on lõimumis- ja kohanemispoliitika, kestliku rahvastiku ja üleilmse eestluse vallas.

Noortevaldkonna arengukava 2021–2035 on lähtealuseks väärtuspõhiste tegevuste kavandamisel. Noortevaldkond mõjutab ühiskondlikku heaolu oluliselt laiemalt, kaitstes ja edendades inimõigusi, sallivust ja solidaarsust. Austus emakeele, teiste keelte ja kultuuride vastu loob eeldused kultuurilise mitmekesisuse tunnustamiseks ja võrdseks kohtlemiseks, aidates ehitada osalusele ja koostööle tuginevat sidusat ja tervet ühiskonda.

Heaolu arengukava 2016–2023 eesmärkidest seostub keele arengukava peamiselt inimeste tööhõive toetamisega. Keelteoskus on üks teguritest, mis tagab eduka osalemise tööelus. Keeletaristu arendamine toetab keeleliste erivajadustega inimeste võimalusi iseseisvalt toime tulla, elada kogukonnas ja osaleda ühiskonnaelus.

Riigikaitse arengukava 2017–2026 eesmärkidest panustab keele arengukava eelkõige Eesti ühiskonna sidususe suurendamisse, mida toetab selgelt ka keele arengukava alaeesmärk: parandada eesti keele, eesti keele kui teise keele ja võõrkeelte õppimise võimalusi hariduses ja elukestvas õppes (sealhulgas e-õpe), parandada õpetamise kvaliteeti ning väärtustada terminiteid, selge keele põhimõtteid ja võõrkeelteoskust, laiendada eesti keele õppe võimalusi välismaal.

Välispoliitika arengukava aastani 2030 (koostamisel) sõnastab ühe eesmärgina eesti keele, rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade ning arengukava üks sihtgrupp on eestlaskond välismaal. Eesti keele arengukava üks tegevussuund on toetada eesti keele õpet välismaal. Mõlemad arengukavad käsitlevad ka võõrsil elavate eestlaste Eesti-sideme tugevdamist, sh võimalust saada eestikeelset haridust. Olulised seosed on ka keelteoskuse arendamine, hõimurahvaste keelte õpetamine ja uurimine, rahvusvaheline keeleteaduslik koostöö ning Eesti maine kujundamine.

Siseturvalisuse arengukava aastani 2030 ja keele arengukava ühine läbiv teema on inimeste heaolu ja turvalisus, mida keele arengukavas toetatakse ühise kultuuri-, väärtus- ja inforuumi ning kvaliteetse eestikeelse õppe kaudu. Siseturvalisuse tagamisel kasutatakse tarku ja innovaatilisi lahendusi, mille hulka kuulub ka uudsete keeletehnoloogiliste vahendite kasutamine.

Digiriigi ja küberturvalisuse arengukava 2025 (koostamisel) eesmärkidest panustab keele arengukava eelkõige digiriigi arendamisse. Innovaatilised keeletehnoloogilised vahendid võimaldavad eestikeelsete digitaalsete lahenduste kasutuselevõttu digiriigi teenustes ja keeleõppes. s

Lisa 3. Mõõdikute metoodika ja allikad

Mõõdik	Algtaase	Sihttaase 2035	Selgitus	Eeldus
ÜLDEESMÄRK: tagada eesti keele elujõud ja toimimine esmase keelena igas eluvaldkonnas, tagada igaühele õigus ja võimalus kasutada Eestis eesti keelt, säilitada ja tugevdada eesti keele staatust, mainet ja eestikeelset kultuuriruumi ning väärtustada teiste keelte valdamist.				
1. 16–65-aastaste Eesti elanike funktsionaalne lugemisoskus eesti keeles	täpsustatakse 2022/2023. aastal läbiviidava PIAAC uuringu tulemuste põhjal	täpsustatakse 2022/2023. aastal läbiviidava PIAAC uuringu tulemuste põhjal	Funktsionaalne lugemisoskus ehk oskus mõista, hinnata ja kasutada tekste loob eeldused edukaks toimimiseks ühiskonnas, eesmärkide saavutamiseks ning teadmiste ja võimete arendamiseks. ¹⁵ 2011/2012. aastal läbi viidud rahvusvahelises täiskasvanute oskuste uuringus PIAAC saavutas funktsionaalses lugemisoskuses vähemalt 3. taseme 57,5% 16–65-aastastest täiskasvanutest, kes lahendasid ülesandeid eesti keeles.	Eesti inimeste funktsionaalne lugemisoskus paraneb.
2. Eesti keelt kasutavate inimeste osakaal rahvastikust	täpsustatakse 2021. aastal	täpsustatakse 2021. aastal	Kasutatakse riikliku pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ mõõdikut. Mõõdik kajastab eesti keelt kasutavate/ oskavate inimeste osakaalu kogu rahvastikust, sh nii eesti keelt emakeelena kõnelevad kui ka muu ema- või kodukeelega inimesed. Muu ema- või kodukeelega inimeste enesehinnangulise eesti keele oskuse kohta kogutakse infot Statistikaameti korraldatava Eesti tööjõu-uuringuga.	Paraneb eesti keele õppe kvaliteet ja tõhusus nii formaal- kui ka mitteformaalhariduses. Hea eesti keele oskus on muu ema- või kodukeelega inimestele oluline, et olla edukas õpingutes, tööturul ja ühiskonnas tervikuna. Uue metoodika tõttu lisatakse alg- ja sihttaase 2021. aastal.

Strateegilised eesmärgid

Strateegiline eesmärk 1. Eesti keele staatus on kindel ja maine on hea.

1. Eesti keele maine ühiskonnas	täpsustatakse esimese uuringu tulemuste põhjal	täpsustatakse esimese uuringu tulemuste põhjal	Eesmärk on mõõta eesti keele mainet nii eesti emakeelega kui ka muu ema- või kodukeelega inimeste hulgas. Uuritakse inimeste keelehoiakuid, sh kuivõrd nad tunnetavad eesti keele kasutamise olulisust ja kuidas see avaldub nende valikutes, milline on Eesti elanike enesehinnanguline eesti keele oskus ning kuivõrd väärtustatakse keele piirkondlikke erikujusid. Mõõdik kajastab eestikeelse kultuuri tarbimist ja väärtustamist ning eesti ja võõrkeelte kasutamise tasakaalu ja hoiakuid erinevates ühiskonnaelu valdkondades.	Eesti keele maine tõuseb nii eesti emakeelega kui ka muu ema- või kodukeelega elanike hulgas.
---------------------------------	--	--	--	---

¹⁵ PIAAC uuring. [link](#)

Möödik	Algfase	Sihtfase 2035	Selgitus	Eeldus
--------	---------	---------------	----------	--------

Strateegiline eesmärk 2. Eesti keele uurimine on rahvusvaheliselt kõrgel tasemel ning keeletaristu on innovaatiline, avatud ja mitmekesine, eestikeelset oskussõnavara arendatakse koordineeritult.

1. Rahvusvahelise levikuga Eesti keeleteaduse publikatsioonide hulk ja viidatavus	täpsustatakse 2021. aastal.	täpsustatakse 2021. aastal.	Teaduspublikatsioonide kaudu väljendub teadlase, asutuse või teadussüsteemi tulemuslikkus ja tase ning Eesti teadusasutustega seotud publikatsioonide hulk näitab Eesti keeleteaduse kvaliteeti. Mõõdetakse rahvusvahelistes eelretsenseeritavates väljaannetes (välja arvatud teeside kogumikud) avaldatud publikatsioonide (ETISe klassifikatsiooni 1.1, 1.2, 3.1, 2.1, 3.3) hulka ja viidatavust. Mõõtmisel võetakse arvesse Eesti teadusasutustega (keeleteadusega ja keeletehnoloogiaga tegelevate struktuuriüksustega) seotud keeleteaduse publikatsioone ühiskonnateaduste ja kultuuri erialases klassifikatsioonis.	Eesti keele ja kultuuri alane teadus- ja arendustegevus jätkub. Uue meetodika tõttu lisatakse alg- ja sihtfase 2021. aastal.
2. Mitmekeelsete terminibaaside hulk	70 termini- baasi (2020)	100 termini- baasi	Erialasõnavara pidev arendamine on oluline igal elualal, sest ühiskonna ja tehnoloogia muutudes on pidevalt vaja luua uusi termineid ja korrastada senist oskussõnavara. Ühtsete terminite põhimõtete järgi koostatud terminibaasid loovad võimaluse terminiinfot koondada ja kõigile keelekasutajatele kättesaadavaks teha. Mõõdetakse, kui paljude erialade oskussõnavara arendatakse keskselt koordineeritavas terminihalduskeskkonnas Ekilex.	Terminite Eestis jätkub ja igal aastal lisandub uusi terminibaase.
3. Eesti keele keeletehnoloogiline tugi	Rahvusvahelises võrdluses on puudu või arendamisel osa keeletehnoloogia olulisi komponente, näiteks eestikeelne grammatikakontroll, dialoogsüsteemide raamistik, automaatne semantiline analüüs. Oluliste põhikomponentide täpsus on võrreldes rahvusvahelise tasemega madalam..	Eesti keeletehnoloogia olulised põhikomponendid on loodud ja nende täpsus on võrreldav rahvusvahelise tasemega.	Keeletehnoloogiline tugi loob võimalused kasutada eesti keelt eri digikeskkondades ja elualadel. Selleks et integreerida eesti keel lõppkasutajatele suunatud rakendustesse, on oluline arendada keeletehnoloogia põhikomponente. Möödik näitab automaatse kõne- ja tekstianalüüsi olemasolu ja taset rahvusvahelises võrdluses.	Eesti keele automaatsete kõne- ja tekstianalüüsi baastehnoloogiate arendamine jätkub. Euroopa Liidu keeleressursside ja keeletehnoloogia võrgustikud viivad läbi Euroopa Liidu ametlike keelte jaoks loodud keeletehnoloogia olukorra seiret. ¹⁶

¹⁶ ELRC ülevaade „Sustainable Language Data Sharing to Support Language Equality in Multilingual Europe“ (2019). [\[link\]](#)

Möödik	Algtase	Sihttase 2035	Selgitus	Eeldus
Strateegiline eesmärk 3. Kõik Eesti elanikud valdavad eesti keelt ja väärtustavad teiste keelte oskust.				
1. Eesti keele kui teise keele õppekorralduse keskkond täiskasvanud õppijale	Ühtne eesti keele kui teise keele õppe keskkond puudub.	Keskkond on loodud ja aktiivses kasutuses.	Eesti keele kui teise keele õpe koondatakse ühtsesse keskkonda, mis hõlmab riigi poolt täiskasvanud õppijale pakutavaid eesti keele kui teise keele õppe võimalusi, parandab ligipääsu keeleõppele, võimaldab tõsta teadlikkust keeleõppevõimalustest ja jälgida õppijate keeleõppe teekonda. Õppijal on selles keskkonnas võimalik sujuvalt liikuda eri keeleõppevõimaluste vahel.	Eesti keele kui teise keele õpet pakkuvad asutused liituvad ühtse süsteemiga ehk õppekorralduse keskkonnaga, mis on kasutajatele mugav ja seda kasutatakse aktiivselt.
2. Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus	täpsustatakse esimese uuringu tulemuste põhjal.	täpsustatakse esimese uuringu tulemuste põhjal.	Võõrkeeli õpitakse paljudes vormides (sh formaal- ja mitteformaalhariduses, elukestvalt, iseseisvalt, keelekursustel, välismaal), võõrkeeleeksameid või -teste teeb aga vaid osa inimesi. Enesehinnangulise võõrkeeleoskuse kaardistamine annab ülevaate inimeste võõrkeelte oskusest laiemalt. Eesti keele maine möödiku tarvis välja töötatava uuringu raames uuritakse, milliseid võõrkeeli inimesed oskavad ja kui hea on nende võõrkeeleoskus.	Eesti elanike enesehinnanguline võõrkeeleoskus paraneb.

Lisa 4. Eesti keele arengukava 2021–2035 panus ÜRO säästva arengu eesmärkidesse

ÜRO Säästva arengu eesmärgid ¹⁷		Eesti keele arengukava 2021-2035 panus
Eesmärk	Alaesmärk	
4. eesmärk Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused	<p>4.1 Tagada 2030. aastaks kõikidele tüdrukutele ja poistele täielikult tasuta, õiglane ja kvaliteetne alg- ja keskharidus, mis tagab asjakohased ja tõhusad õpitulemused.</p> <p>4.2 Tagada, et 2030. aastaks on kõikidele tüdrukutele ja poistele kättesaadav kvaliteetne väikelaste arendamine, hoid ja koolieelne haridus, et nad oleksid valmis alustama alghariduse omandamist.</p> <p>4.3 Tagada, et 2030. aastaks on kõikidele naistele ja meestele võrdselt kättesaadav taskukohane ja kvaliteetne tehniline, kutse- ja kolmanda astme haridus, kaasa arvatud kõrgharidus.</p> <p>4.4 Suurendada 2030. aastaks oluliselt noorukite ja täiskasvanute arvu, kellel on tööhõives osalemiseks, inimväärse töö leidmiseks ja ettevõtlusega tegelemiseks vajalikud oskused, sealhulgas tehnilised ja kutseoskused.</p> <p>4.6 Tagada, et 2030. aastaks on kõik noorukid ja oluline osa täiskasvanutest (nii meestest kui naistest) omandanud kirja- ja arvutusoskuse.</p> <p>4.7 Tagada 2030. aastaks, et kõik õppurid omandavad teadmised ja oskused, mis on vajalikud säästva arengu toetamiseks, pakkudes muu hulgas teadmisi säästvast arengust ja säästvast eluviisist, inimõigustest, soolisest võrdõiguslikkusest, rahu ja vägivaldatu kultuuri edendamisest, maailmakodanikuks olemisest ja kultuurilise mitmekesisuse hindamisest ning kultuuri osast säästva arengu saavutamisel.</p> <p>4.c Suurendada 2030. aastaks oluliselt kvalifitseeritud õpetajate arvu, korraldades muu hulgas rahvusvahelises koostöös õpetajakoolituse arenguriikides, eelkõige vähim arenenud riikides ja väikestes arenevates saareriikides.</p>	<p>Eesti keele arengukava 2021–2035 annab panuse säästva arengu eesmärkide saavutamisse. Eesti keele kui riigikeele kvaliteetne õpe kõigil haridustasemetel toetab õpitulemuste saavutamist ja hariduse omandamist algharidusest kõrghariduseni. Kvaliteetne keeleõpe peab olema tagatud kõigile inimestele hoolimata nende soost, vanusest, päritolust, majanduslikust seisust jm. Piisav eesti keele kui riigikeele oskus suurendab inimeste võimalust osaleda tööhõives, leida inimväärset tööd ja tegeleda ettevõtlusega. Seda toetab ka võõrkeeleoskus. Eesti keele arengukava väärtustab kultuuri osa keeleõppes ja hindab Eesti ühiskonna keelelist rikkust, sh eesti keele piirkondlikke erikujusid ja eesti viipekeelt. Arengukava tegevustega arendatakse ka õpetajate kutseoskusi ja parandatakse õpetajate valmisolekut toetada õpilasi keeleoskuse arendamisel.</p>

¹⁷ Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [link](#)

ÜRO Säästva arengu eesmärgid ¹⁷		Eesti keele arengukava 2021-2035 panus
Eesmärk	Alaesmärk	
<p>8. eesmärk Tagada kõikidele kaasav ja õiglane kvaliteetne haridus ning elukestva õppe võimalused</p>	<p>8.5 Saavutada 2030. aastaks kõikide naiste ja tütarlaste, sealhulgas noorte ja puudega inimeste täielik ja viljakas tööhõive ning tagada neile inimväärne ja võrdne tasu võrdse töö eest.</p> <p>8.6 Vähendada 2020. aastaks oluliselt nende noorte arvu, kes ei tööta ega omanda haridust või kutset.</p> <p>8.9 Töötada välja ja rakendada 2030. aastaks säästva turismi edendamise tegevuspoliitikat, et luua töökohti ja propageerida kohalikku kultuuri ja tooteid.</p>	<p>Ebapiisav keeleoskus takistab hariduse omandamist ja tööhõives osalemist. Kõigi, sh noorte ja puudega inimeste eesti keele oskus suurendab nende võimalust osaleda tööhõives. Kohaliku kultuuri propageerimise juurde kuulub ka murdekeelte toetamine.</p>
<p>10. eesmärk Vähendada ebavõrdsust riikide sees kui ka nende vahel</p>	<p>10.2 Suurendada 2030. aastaks kõikide inimeste mõjuvõimu, sõltumata nende vanusest, soost, puudest, rassist, rahvusest, päritolust, usutunnistusest ja majanduslikust või muust seisundist, ning toetada nende sotsiaalset, majanduslikku ja poliitilist kaasamist.</p> <p>10.3 Tagada võrdsed võimalused ja vähendada sissetulekute ebavõrdsust, tühistades muu hulgas diskrimineerivad seadused, tegevuspoliitikat ja tavad ning toetades sobivaid õigusakte, tegevuspõhimõtteid ja meetmeid.</p>	<p>Ühiskonnaelus takistusteta osalemiseks on oluline vallata eesti keelt. Eesti keele oskus annab inimestele võimaluse sotsiaalsel, majanduslikel ja muudel teemadel kaasa rääkida. Vanus, sugu, puue, päritolu vm ei ole takistuseks eesti keele omandamisel. Kõigi Eesti elanike hea eesti keele oskus vähendab ebavõrdsust ühiskonnas.</p>
<p>16. eesmärk Toetada rahumeelseid ja kaasavaid ühiskondi, et saavutada säästev areng; tagada õiguskaitse kõikidele ning luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja kaasavad institutsioonid</p>	<p>16.6 Luua kõikidel tasanditel tõhusad, vastutustundlikud ja ausalt tegutsevad institutsioonid.</p>	<p>Keelevaldkonna järelevalvet tehakse tõhusalt, vastutustundlikult ja kaasavalt.</p>

¹⁷ Säästva arengu tegevuskava aastaks 2030. [link](#)